

СУТНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ТА ЇХ ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянуто сутність поняття «цінність» та «європейські цінності», визначено функції соціальних цінностей та проаналізовано основні базові європейські цінності.

Ключові слова: цінність, європейські цінності, Хартія фундаментальних прав Європейського Союзу.

Abstract

The article clarified the essence of the concept of «value» and «European values», the determines functions of the social values and the effectiveness the basic European values.

Keywords: value, European values, Charter of Fundamental Rights of the European Union.

Вступ

Основу культури будь-якого суспільства становлять соціальні цінності. Вони є одним з основних інтегруючих чинників суспільства, соціальної спільноти або групи, фактором, що визначає соціокультурну ідентичність. Тому, Європа, на сьогодні, постає не стільки географічним поняттям, скільки ціннісним, тому що європейські цінності складають основні підвалини ліберально-демократичних інститутів західноєвропейського простору, кордони якого не обмежуються географічними ознаками приналежності країн до європейської частини світу.

Проблеми європейських цінностей осмислювали у своїх працях такі зарубіжні та вітчизняні автори, як: С. Хілл, І. Герасимов, Н. Амелеченко [2], П. Буряк, А. Кудряченко, С. Гервас [4] та ін.

Слід наголосити, що найпотужніший об'єднавчий потенціал нації мають саме європейські цінності. Перша з цих цінностей – демократія. Сила Європи – це ті непорушні цінності, завдяки яким вона залишається найголовнішим центром світової цивілізації, єдність цих цінностей – фундамент, на якому стоїть Європейський Союз.

Метою статті є вивчення сутності поняття «цінність» та «європейські цінності», а також їх практичне застосування.

Результати досліджень

Сутність поняття «цінність» було введено до наукового обігу німецьким філософом Р. Г. Лотце у ХІХ ст. Одним із загальних визначень соціальних цінностей є: соціальні цінності – це ієрархічно розташовані значення, що впорядковують для людини Всесвіт, довкілля, соціальні відносини, речі тощо [1].

Тому, соціальні цінності покликані виконувати низку різноманітних функцій, зокрема:

- орієнтування людей в соціальному просторі;
- мотивування певних соціальних дій;
- створення своєї шкали переваг;
- надання людині виправдання своїх вчинків;
- регулювання соціальної взаємодії та відносин.

Стосовно питання європейських цінностей, то це поняття включає в себе широкий ряд конституційних законів та моральних якостей, які кожен європейець має враховувати в своїй щоденній поведінці, діях та навіть думках. Стрижнем європейських цінностей виступають ліберальні фундаментальні права та свободи людини, демократичні принципи державного устрою, а також правова і соціальна держава.

Одне із можливих визначень європейських цінностей, пропонує Н. Амелеченко – це сукупність та система основних принципів розбудови сім'ї, суспільства та держави, політико-економічних, культурних, правових та інших норм, що об'єднує значиму більшість жителів Європи та становить основу їх ідентичності [2, с. 3].

Становлення та закріплення європейських цінностей має давню історію, що бере свій початок із ранньомодерної епохи та творчості видатних мислителів XVII–XVIII ст.: Т. Гоббса, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, І. Канта та ін. Перша організація, що була покликана об'єднати європейські країни для забезпечення та втілення ідеалів і принципів була Рада Європи, яка створена 5 травня 1949 р. Умовою вступу до неї було визнання прав і свобод громадян у країнах-членах, тобто визнання базових європейських цінностей. Україна увійшла до складу цієї організації у 1995 р.

Базові європейські цінності – це ліберальні фундаментальні права та свободи людини, демократичні принципи державного устрою, а також правова і соціальна держава. Конкретний вираз європейських цінностей знайшов своє відображення у «Хартії основних прав Європейського Союзу» [3]. Головною ідеєю «Хартії» є те, що людську особистість Європейський Союз вважає центральною у своїй діяльності, надає їй «громадянство Союзу та створює простір свободи, безпеки та правосуддя». «Хартія основних прав Європейського Союзу» складається із 54 статей, що поділені на сім розділів. Перші шість – фундаментальні цінності, а останній тлумачить застосування документу. У документі особливо підкреслюється, що ці принципи засновані на духовній, моральній та історичній спадщині народів Європи (п. 2 Хартії) [3].

Так, Розділ I «Гідність» (статті 1–5), окрім права на людську гідність, закріплює права та гарантії, які забезпечують гідне існування людської особистості в суспільстві: право на життя, заборона торгур, рабства тощо. Стаття 3 закріплює «Право на особисту недоторканність» та ін.

У розділі II «Свободи» (статті 6–19) зосереджено увагу на фундаментальних громадянських та політичних свободах, закріплених в європейській конвенції з прав людини — Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та ін.

У розділі III «Рівність» (статті 20–26) окреслено норми, спрямовані на забезпечення рівності перед законом, недискримінації, культурного, релігійного та лінгвістичного різноманіття, рівності жінок та чоловіків, прав дітей та людей похилого віку, а також осіб із фізичними вадами та ін.

У розділі IV «Солідарність» (статті 27–38) окреслено певні трудові права та деякі положення Європейської соціальної хартії Ради Європи: право працівників на отримання інформації, право на ведення переговорів та колективні дії, право на послуги із працевлаштування, захист на випадок незаконного звільнення, справедливі та рівні умови праці та ін.

У розділі V «Громадянство» (статті 39–46) зосереджено увагу на активному та пасивному виборчому праві на виборах до Європейського парламенту та на муніципальних виборах, право на належне управління, право на доступ до документації та ін.

У розділі VI «Правосуддя» (статті 47–50) закріплюються не стільки права, скільки гарантії прав особистості, переважно в рамках кримінального процесу: право на ефективний правовий захист та доступ до неупередженого суду, презумпція невинуватості та право на захист та ін.

Однак щодо такого поділу цінностей є і критичні зауваження. Так, американська дослідниця С. Гервас переконана, що «бажаючи примирити цінності з часто суперечливими кінцевими цілями, діалектичному зусиллю „гуманістичного синтезу” європейського проекту бракує, головним чином, ясності й простоти» [4].

Сучасні уявлення про європейські цінності, які теоретично мають бути близькими загальнолюдським, в основі своїй мало змінилися порівняно з попередніми періодами історії існування людства [5]. Різняться умови, за якими цінності мають бути впроваджені в життя, адже трансформованою є система міжнародних відносин, в якій вирують глобалізаційні явища.

На сьогодні європейські цінності трактуються як стандарти певних технологічних процедур у різних галузях життя суспільства і діяльності держави. Для прикладу, це формування органів державної влади та управління, взаємодія гілок влади, ставлення влади та громадян до права, управління економікою, взаємодія між державою та громадянином тощо.

Висновки

Отже, в результаті проведеного дослідження було узагальнено теоретичні засади поняття «цінність» та «європейські цінності», визначено функції цінностей та проаналізовано основні базові європейські цінності. Слід зазначити, що європейські цінності мають не лише абстрактне значення, а й цілком конкретний вираз у вигляді базових фундаментальних прав, свобод, зафіксованих у відповідних документах Європейського Союзу. На мою думку, і окремі громадяни, і українське суспільство в цілому, декларуючи власні євроінтеграційні устремління та захищаючи їх на практиці, прагнуть до встановлення та утвердження системи цінностей, що базуватимуться та складатимуться із зазначених вище установок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі [Електронний ресурс] : [онлайн-гід з питань євроатлантичної інтеграції]:навчальний посібник / В. О. Корнієнко. - Вінниця : ВНТУ, 2017. - 147 с.
2. Амельченко Н. Цінності об'єднаної Європи / Наталія Амельченко. – К.: ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив», 2015. – 42 с.
3. Хартия основных прав Европейского Союза [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_524.
4. С. Гервас. Європейські цінності: між ідеалом, дискурсом і реальністю. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://rethinkingdemocracy.org.ua/themes/Ghervas.html>.
5. Корнієнко В. О. Політичний ідеал як проблема вибору [Текст] / В. О. Корнієнко // Людина і політика : український соціально-гуманітарний журнал. — 2001. — № 2. — С. 139-150.

Кривіцька Вікторія Віталіївна - студентка групи МОФ-156, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, email: viktoria.victory98@gmail.com.

Науковий керівник: **Корнієнко Валерій Олександрович** – кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, академік Української Академії політичних наук, м. Вінниця/

Kryvitska Viktoria V. - student, faculty of management and informational security, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, email: viktoria.victory98@gmail.com.

Scientific supervisor: **Valery Alexandrovich Kornienko** - Candidate of Historical Sciences, Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Academician of the Ukrainian Academy of Political Sciences, Vinnytsia.